

FOIA BELETRISTICA.

Ese de doue ori într-o luna, adeca in 1 si 15 dupa c. v. in formatu de o cola si jumetate. — Atâtu manuscriptele, câtu si banii de prenumeratiune sê se adreseze la redaptiune, localulu acestei-a: **Strat'a postei vechie nr. 1. etagiulu 1. nr. 96.**

Pretulu de prenumeratiune pentru provinciile austriace: **la anu 5 fl. la 1/2 de anu 2 fl. 50 cr.**; pentru Romania si strainetate **la anu 7 fl., la 1/2 de anu 3 fl. 50 cr. v. a.** — Prenumeratiune la trei lune nu se primesce. — Manuscriptele nepublicate se ardu.

Anulu II. 1864.

Nr. 21.

Pest'a 1/13. Novembre.

NAIADELE.

Dela munte vine, cura,
Lîmpede isvoru,
Si suspina, si murmura,
Si gulgula 'nctîsiuru.

Acolo o alba turma
Pasce iérba dupa malu,
Ér' unu pastorelu in urma
'I totu canta d'in cavalu.

Elu e micu, cavalulu mare,
Insa man'a-i de artîstu
Scie-a scôte cu 'nfocare
Doina dulce, cantecu tristu.

Elu e micu, mai multu nu are
Decâtu siepte anisiori;
Dar' sê cante nu e 'n stare
Ca elu nimea d'in pastori.

Pe alu apei cristaline
Malu d'odata s'a opritu,
Câci zarindu-se pe sîne
Elu atunci si-a 'ntîpuitu:

Câ colo in lina unde
Este unu altu pastorelu,

Care va sê se ascunda
D' unu rivalu istetiu ca elu.

Elu indata tempu nu perde,
Se inclina câtra malu,
Si incepe sê desmerde
Campi si codri d'in cavalu.

Zefirulu uita suflarea,
Frundiele, sioptîrea loru,
Mielulu iérb'a, si 'ncurarea,
Pâserile, linulu sboru.

Éra echo 'n departare
Doin'a lui o repetà;
Elu credeà cu ciuda mare
Câ celu-l-altu 'lu intreceà.

Josu cavalulu 'si depune
Vrendu s' asculte putienelu,
Ér' Naiadele nebune
Tôte risera de elu.

Câci placut'a lui cantare
D'intr' alu undeloru palatu,
Adunasa pe ori-câre
Sê-lu asculte la cantatu.

Elu indata cum se vede,
Ne mai audiendu nimicu,
Câtra ele se repede
Ele 'i facu cu sic! sic! sic!

Elu camasi'a 'si sumete
Si s' arunca in isvoru,
Câtra gingasiele fete
Cu grumadii de ivoru.

Impreuna se smicesce
Glume, jocuri, risu nebunu,
Candu elu p' un'a o trentesce,
Altele vinu si-lu supunu.

Dup' o di de vijelia
Vine alt'a cu seninu;

Dar' si dupa bucuria
Vine bocetu si suspinu.

Pe candu se jóca in apa
Cu Naiadele mereu,
Elu intr'o vultóre scapa....
Vai! câ-i fusa césulu reu!

Valurile spumegóse
'Lu sucescu, 'lu ducu in fundu,
Ér' Naiadele fromóse
Multiumite se ascundu.

De atunci in ori-ce vreme
Pe alu apei tiermu umbrosu
O privigatóre geme....
Este sufletu-i duiosu!

Demboviti'a.

H. G.

Treptele aniloru.

de Enricu Zschokke, tradusa de M. B.

(Incheiare.)

Eramu de 40. ani, August'a asemenea. Acuma deci ea nici n'a potutu fi pentru mine asià de periculósa, ca cu 10. ani mai nainte in umbrariulu straformatu. Indata a dóu'a di dupa sosírea mea in resiedíntia me si dusei la dens'a fàra ca sè-mi bata inim'a. Mai nainte m'am insínuatu la ea, sè sciu, câ óre potè-voiu sè o afli sèngura. Câci in resiedíntia me asígurara, cumca arare-ori se póte aflà sèngura, ci mai multu incungiurata de câtra poetii de moda, cari facu chióte romantíce, si fantaséza d'in preuna cu ea — séu se pune la més'a de jocu cu domni si dómne betrane, câci jóca in cârti cu pasiune. Amicii si amicele ei de odînióra, pre cari cu 10. ani mai nainte i-am vediutu la ea, se despartira de ea, câci cu femeea acést'a nu potura esì la cale. Ea e cunoscuta in tóta resiedínti'a despre gur'a ei cea rea, se cërta cu tóta lumea, si daca cine-va voesce a sci noutâti d'in orasiu, — sè cerceteze numai pre dómn'a Winter. Aceste le-am auditu dela dóua amice vechie ale Augustei, pre cari le vediui la ea cu diece ani mai nainte. Hm! cugetai, in sa si aceste amice ale ei sunt cu diece ani mai betrane, si póte câ si ele au putientíca atràgere la o cara, séu, precum se diceà in resiedíntia, la medísare.

Intr'o séra fromósa de véra, candu intrai in casa la August'a, 'mi spùsera servitorii, câ Mari'a Sa dómn'a ar fi in gradína. Mersei intr' acolo.

Ah! gradín'a cunoscuta d'in teneretiele mele! Numai ca Augustei sè dau materia de o mica insultare, 'mi pusei pe dègetu inelulu de àuru, ce mi l'a datu dens'a pentru celu de plumbu cu diece ani mai nainte. Acù gradín'a, inelulu si templ'a chinezésca, incepura a me atíngere de minune.

„Sèngura-e dómn'a?“ intrebai de servitoriu pe cale.

„Ba, ea are societate; in sa numai de câte-va persóne.“

Intrai in templa. Acolo siediura lenga dóua mese mice dóua partíe la jocu in cârti cu o pietate asià de mare, câtu nici nu se uitara câtra mine. Pre August'a o cunoscu. Vai dómne, câtu erà de vescedita. O voi tempuri atotu-poternice. Nu, acuma nu mai erà periculósa pentru mine. Cugétamu tàinicu si incantatu la Adelin'a mea.

August'a atâtu erà de cufundata in jocu, câtu salutandu-me, me rogâ sè acceptu numai unu minutu, pana candu gata partí'a. Si numai dupa acést'a se radícâ, me inundâ cu cuvinte si intrebâri curtenitóre, 'mi dede nisce unelte de recorire si me imbià cu cârti. Eu in sa scapai, dicandu, câ nu sciu jocà in cârti. „Dómne sante!“ strigâ ea, „cu ce-ti petreci dara tempulu daca nu joci? Acést'a eu nu o potu cuprinde despre unu barbatu de spiritu, cum esci DTa.“ Ea jocâ mai departe. Se jocà Pharao. Banchieriulu aveà no-

rocu estraordenariu. Peste putienu toti gâlbenui jocatoriloru zaceau in naintea densului. Tôte pasiunile jocatoriloru se poteau vedè aci vorbindu d'in fetiele ardietóre, ochii erau sclipitori si buzele umflate. Banchieriulu stralucià de placere.

„Mai câ nu te-am jefuitu pana intr' unu banu,“ disa elu. „DTa vorbisi mai nainte despre brilliantulu celu pretiosu alu meu,“ — aretandusi densulu inelulu stralucitoriu — ; „eu 'lu voiu jocà in atare loteria; nu-ti puni pentru elu inelele DTale?“ Curiosi si cu o voie de resbunare se uitara toti la brilliantulu lucitoriu. Primira propùnerea. Dómn'a Winter disa: „Pre mine me genéza inelele in jocu; eu n'am l'a mine nici unulu. Insa“ — acù se uitâ la mine — „apropos, amice, nu vei avè bunetate a mi-lu imprumutà alu Dtale pe unu momentu?“ 'Mi perdui firulu cugetârii; trasei depe dègetu inelulu Augustei, si-lu dedui cu aceste cuvinte: „Cauta-lu bine, dómn'a mea! Nu-lu mai cunosci? acest'a e alu DTale!“

Ea aruncâ peste elu o cautatura fugitîva si disa: „Cu atâtu mai bine!“ apoi 'lu aruncâ in taierulu de jocu câtra cele-l-alte inele, si se uitâ numai la brilliantu. Insa inelele tôte se perdura. Banchieriulu a dobendîtu. Se perdù chiaru si inelulu celu scumpu dela primulu amoru, si inca pe loculu acel'a, unde odînióra 'lu primii intre lacrima. Oh tempuri atotu-poternice! cum le in-schimbati tôte!

Merseram la cina. Óspetii cei putieni erau bine despusi. August'a me sîlià, sê fiu mai voiosu; se apucara de buteliele cu vinu, pe vediute, ca sê dobendésca o voie mai innalta; in sa totu-si nu erau mai voiosi, ci mai gurariti.

Noutâtile resiedîntiei fura esplodate, cunoscutii si intemplârile loru secrete fura adusi pe tapetu. La petrecere nu lipsi glum'a, ci iubirea de ómeni. Si spre dorerea mea cea mai mare glumele cele mai malitióse le rostîa — August'a. N'a crutiatu pre nimenea, chiaru nici pre óspetii sei. Ah! fire-asi cugetatu eu candu-va, câ adorat'a mea in anulu alu patru-diecilea va fi icón'a de totu contraria a inimei blande, ce erà? — 'Mi erà uritu si grétia. Dupa cina se pùsera de nou toti la mès'a de jocu, de aceea eu m'am si in-departatu de curendu.

Mi-a parutu de totu reu, câ am venitu in resiedîntia, séu mai bine, câ pre August'a o vediui atâtu de stricata. Dreptu câ o-am mai cercetat de câte-va-ori in caus'a procesuala o ei, in sa fâra ca sê fiu informatu de câtra ea mai bine, decâtu

la prim'a cercetare. Pe lenga tôte cretielele fetiei, ea totu-si nu voià a fi betrana; s'a provediutu cu rosiele; eu me facui câ nu observu nimica. Se vedeà, câ voesce câta odata a innoi referintiele nóstre cele de demultu; me ingretiosiamu de ea. Candu odata d'in intemplare scapai unu cuventu despre patru-dieci de ani ai densei, se uitâ câtra mine cu o cautatura instrainatóre. „Credù câ visezi, Dle Presiedinte!“ disa ea. „Memori'a DTale slabesce innainte de tempulu seu. Candu ne-am facutu cunoscuti, DTa ai fostu de diece, si eu de cinci ani; eu pe atuncea me jocamu cu papusi'a; eu 'mi aducu aminte de tôte inca si acuma. O féta de diece ani nu mai cùgeta la papusia, ci la lucruri cu multu mai serióse. Deci eu chiaru acuma am 35. ani. Si, fie disu intre noi, se póte câ me mai maritu odata. De multu 'mi cere man'a unu barbatu bravu, unulu d'intre poetii nostri cei d'intei. Tôte poesiele lui câtra Madonna, câtra Restignitululu, tôte legendele sante ale lui sunt pline de foculu dulce alu pietatei pentru mine.“

Eu i-am poftitu norocu la „foculu dulce alu pietatei,“ si eramu bucurosu, candu trecui peste pórt'a resiedîntiei, si me repedii la Adelin'a mea si copiii densei.

Numai atuncea observâmu câ imbetranimu, candu vedemu urmele tempului nimicitoriu pe fetiele cunoscute d'in dilele teneretici. In resiedîntia 'mi pareà câ sum mai betranu, de câtu eramu in adeveru. In sa candu eramu in bratiela bunei si credîntióssei mele Adeline, me incungiu-rara copiii, si scosei d'in pacu totu ce adusei de presentu d'in resiedîntia, — atuncea intenerii de nou. Daca in cas'a ta locuesce nevinovati'a si amorulu: vei fi tènèru in veci.

Firesce câ in cursulu aniloru multe trecu in naintea nóstra in referintie mai innalte, mai bune si duratóre a lunei spirituale, — si inim'a atunci sangeréza. In sa chiaru parasîrea acést'a ne face viati'a si universulu de mai mare insemnetate, „aci“ si „acolo“ se incuiba in peptulu nostru totu mai tare, si aducu ceva maretiu in cugetarea, oftarea, si lucrarea nóstra. Copilulu e indestulitu cu o flóre, cu o pétra pistritia, cu unu locu micu pentru jocu, si putienu se intereséza de lucrulu ómeniloru mari. Junele si jun'a acù fantaséza mai bucurosu in departare si in liberu. Chili'a jociiloru copilaresci e strenta pentru ei. Ei voescu mai multu. Cu anii se maresce viati'a si cunoscin-

tiele vietiei. Copilulu putieuu pretiuesce flórea si pétra pistritia, barbatulu si femeea impartasirea in onóre; pe pamentu putieuu se afla pentru spiritu; elu 'si intînde man'a in lumea mare, elu pretînde si dobendesce eternitatea.

Aceste erau cuvintele, ce ni le disa tatalu Adelinei pe patulu de mórte. Noi plangeamu lenga elu; in sa noi 'lu iubiramu cu unu amoru intîmu si santu, prin care ne santiramu pre noi insu-si! Adelin'a si eu traíramu o viatia mai sublima, de candu intre noi si eternitate nu erà nici o deosebire, si acei'a, pre cari 'i iubiramu, erau josu in pamentu.

Cea mai frumósa bucuria ni o intîndeau copiii nostri. Pre celu mai betranu eu insu-mi l'am dusu la Universîtate, pentru mine si August'a a fostu cea mai placuta surprindere, candu la anulu alu 50. la diu'a numelui meu sosî denumirea regésca la postulu celu liniscitu si onorabilu, ce-lu am si pana asta-di. Cáci postulu acest'a m'a indatoratu a siedè in resiedîntia, si de acolo, pana la orasiulu, unde studià fiulu meu la Universîtate, erà o cale cam de o di. Deci noi eramu la o-l-alta, de câte-ori voiamu.

Cu tóte câ Adelin'a nu-si lasâ bucurósa loculu nàscerii sale, in sa resiedînti'a, despre carea atâtea a auditu, a avutu totu-si influentia asupra ei, dar' mai multu decâtu tóte, câ erà aprópe de fiulu celu d'inteiu nascutu a ei. Firesce câ in anulu alu patru-diecilea nici ea nu erà mai multu blondîn'a cea minunata, ca candu siedeà in carutia lenga mine la cunoscenti'a nóstra cea d'inteia; dar' fati'a ei erà mai nobila, fiinti'a ei pe lenga gratia a dobendîtu si o stima. Inim'a ei remasa tènera. Eu o iubiamu si acuma cu primulu amoru. Fati'a ei zimbitóre, nestraformata prin atare pasiune, n'a avutu lipsa de rumenéla, ca sè fie atragatóre.

Ea mi-a cunoscutu referintiele mele de mai nainte cu August'a. Candu ajúnseramu in resiedîntia, erà de totu curiósa de a cunósce pre amant'a mea cea d'inteia.

Trecù mai bine de unu jumetate de anu, candu cercetai pre dómn'a Winter; cáci la asià ceva nu prea aveamu voie. Am auditu, câ ea nu mai are societâti, traesce de totu retrasa, si câ in anii d'in urma s'a facutu chiaru asià de avara (sgarcita), precum erà mai nainte de pradatóre.

Acést'a stramutare se poteà privi de rezultatulu pasiunii in jocu, ce o-a fostu rapitu cu sîne, acuma nu mai erà destulu de tènera pentru galantârii. Fórte adese-ori merge la beserica, cáci cu câti-va ani mai nainte, inimata de câtra poetii de moda, i-a venitu a minte a trece la sínulu besericei sèngura-mantuitóre, si a se face catolica.

Candu o cercetai de nou, mi s'a intemplatu de am trebuitu sè o cautu éra-si in gradîna. Indata in ambitulu casei si vedui mai multe icóne sante, ce spendiurau pe paretii cei plini de pùlvere. Gradîn'a asemenà unei selbatecimi tufóse, si loculu unde eu ca copilu am serbatu odinióra nunt'a, si leganai papusi'a Augustei, — erà incarcatu de spini. Acatiele erau taiate, pe vediute d'in economia, ca sè aiba lemne de incalditu. Beseric'a chinesisca si-a perdutu tóta fromseti'a d'in afara, si erà acoperita cu caramide sîmple nemtiesci; ferést'a mica ascutita in stilu gotîcu cu iéga pistritia tocmai ca ferést'a besericei, si pe verfulu acoperisiului o cruce, — acést'a casulia o prefacura asemenea unei beserice.

Beserica a si fostu. Cum intrai, vedui altariu, cruce, si lampa eterna. Dómn'a Winter in etate de 50. ani, imbracata fórte simplu, ca o matróna, tocmai atuncea 'si gatâ rogatiunile, si me intîmpinâ cu o cununa de rose in mana, mormaindu intre buze.

Eu steteamu tacutu in naintea ei. M'a cunoscutu indata, si se vedeà a fi bucurósa. Nu-mi poteamu invinge sentiemintele mele cele dureróse, stetui in locu, o prinsei de mana, si cu ochi plini de lacrimi 'i aretai capel'a.. „Oh August'a!“ disei „candu steteà aicea umbrariulu de strùguri, candu in fericirea nóstra copilarésca schimbàramu inelele de plumbu, candu peste diece ani ca june si juna aci ne dèderamu sarutâriile cele d'inteie ale amorului nostru nevinovatu, si ne juràramu pe ceriu — — — —“

„Te rogu, nu mai cugetà la copilariile aceste desierte!“ disa ea intrerupendu-me.

„Ah August'a, atunci nu mai erà bine, candu umbrariulu in beseric'a chinesisca se prefacù in budoaru lucsuosu; erà si mai reu, candu am trebuitu sè punu in jocu inelulu de àuru, acést'a suvenire frumósa a amorului nostru, — si acuma — o capela!“

„Domnuln meu,“ disa dómn'a Winter, „in urma ne tredimu d'in beti'a lumii si d'in veseliele desierte ale ei. Dta 'mi ranesci inim'a cu astufeliu de suveniri. Dta ai venitu sè-ti bati jocu d'in

mine. Daca iubesci salvarea inimei DTale, urmè-za-mi esemplulu; invétia-te a abdice de lumea acést'a falsa, si róga-te la toti santii lui Ddieu sê-ti asculte rogatiunile."

Candu sosîi acasa, disci câtra Adelin'a: „Nu, inim'a mea, noi nu vom merge la dens'a. Eu nu o mai cunosc. Ea s'a facutu calugarésa. O timpuri atotu-poternice!"

Câtra unu june.

Înim'a-ti cea blanda
De totu m'a incantatu
Candu la noi odata
Credîntia mi-ai juratu.

Tu jurasi baditia
Pe luna si stele...
Sê credu ôre si-asta-di
Cuvintelorù tele?

Cu tacerea-ti lunga
De ce me nacajesci?
Ah! dóra ce nu vrei
Sê me amajesci?!

Daca tu vei frange
Acelu santu juramentu,
Atunci sê scii iubite:
Me affi in mormentu.

Saveta.

Voltaire si juvelariulu seu de curte.

Dupa Mühlbach, tradusa d'in limb'a germana de Stefanu Perianu.

(Urmare.)

IV.

De atunci a trecut unu anu. Dupuis a lucratu neintreruptu, avendu totu-déun'a tient'a in naintea ochiloru, carea i s'a aretatu la finea acestui lucru obositoriu si greu. Daca s'a gatatu Dejeuner-ulu, i-a statu in potîntia a face d'in mirésa, sotia, i-a fostu iertatu a se cununà cu Mari'a! — Pentru aceea a lucratu elu cu atât'a dîligintia, pentru acea, candu Voltaire a parasîtu pe dóua lune Ferney, si a caletoritu la Paris, fâra ca sê-i tramita pana acuma pentru lucrulu seu materialulu promisù, — a intrebuintiatu banii sei adunati spre cumperarea àurului si argintului in Genf, ca sê póta lucrà. Elu scià câ Voltaire le va rentôrce tôte, daca va veni indereptu la Ferney.

Insa Voltaire nu s'a rentorsu.

Mórtea l'a cercetatù chiaru intre triumfele sale, si l'a petrecutu in patri'a vecinica.

Scirea acést'a a nimicitu ca unu fulgeru tôte sperantiele lui Dupuis, si acést'a s'a intemplatù numai pentru fericirea liniscita a familiei Dantois. Prin mórtea lui Voltaire deveni de nou delasata si fâra patria, cas'a, in carea siediura ei, a venitu in man'a mostenitoriloru, si numai dela vointi'a loru a aternatu, ca acesti'a sê lese famili'a in aceea-si casa, pentru carea nu se platîa nici o arenda, carea Voltaire o-a predatu orbului Dantois.

Lacrimè, suspinuri, nelinisce si grije domniau acuma éra-si in cas'a, in carea inca ieri resunau atâte cuvinte glumetiè, si risete de fericire. Betranulu Dantois plangeà si se rogà, Dupuis siedeà gâlfedu si in cùgete in elu pe Dejeuner-ului lucitoriu si schinteitoriu, la care elu pe ici si colea reparà si netedià de totu mehanicu, chiaru si

copii umblau in susu si in josu, tristi si cu capu aplecatu. Numai Mari'a erà tare si detiermurita, si nici o vaetare nu se audià d'in gur'a ei.

„Noi suntemu tènèri, disa ea zimbindu câtra Dupuis,“ Ddieu ni-a datu putere si capacitate spre lucru. Daca ne voru alungà d'in casuli'a nóstra, ast'a, la tóta intemplantia e o fatalitate, in sa nu e nefericire!

„Oh, de ce n'am crediutu eu in profetirea lui Voltaire,“ disa Dupuis adencu petrunsu. „Elu mi-a spusù câ nu va trài pana candu voiu gatà Dejeuner-ulu. Si eu, care am vediutu, câ spiritulu lui a fostu asià de fràgedu si sanatosu, eu n'am voitù sê credu, câ Voltaire póte sê móra. Acuma mi-am jertfitù toti banii pentru argintàrii si acuma n'am nimicu, cu ce sê ve ajutoru. Oh, Maria, Maria, pe candu mi-asi da inim'a si viati'a pentru tine, n'am nici mijlôcele, a-ti luà grijele eterne.“

„Insa tu le vei portà cu mine,“ disa Maria intr' unu risu minunatu, „si nu e mai fromósa grijea impartita si comuna, decâtu o viatia sengerâteca plina de prisosîntia si neingrijire? Si apoi, amice, cùgeta numai, câ grijea acést'a va trece. Lucrulu teu arteficiosu si minunatu e gat'a, 'ti va aduce glorie, onóre si lucru.“

„Ai dreptu, Maria, sê lucrâmu,“ disa Dupuis. „Celu putienù 'mi vei iertà sê lucru cu tine si sê fiu serguitoriu lenga tine in lucratoria, pana mi se voru aretà alte câi.“

Mari'a nu l'a refusatù, si de acuma innainte a peritu grijea d'in cerculu familiei fericite si indestulite. Urmara septemani liniscite si pacinice, numai Dupuis 'si indreptà cautatur'a cea trista si descuragiata la lucrulu seu arteficiosu, care in lucirea si pomp'a sa fulgeretóre i s'a parutu ca unu despretiu in viétia sa intunecósa, nelustrósa

si parasita, de multe-ori întrebă elu numai de inim'a sa secreta si desperata, pana candu va portă elu viatia acésta nemangaiața si fâra sperantia, dóra nu s'a rumpe inim'a sa de nemangaere si dorere.

Pentru elu dara a fostu o intemplanare imbucurătoare, candu venià intr' o di prin stradele cele tacute si parasite d'in Ferney, dupa mórtea lui Voltaire o careta, carea se indrumă câtra castelu insusu.

Acuma dóra trêbue sê vina o stramutare, o hotarire, murmurâ elu, parasindu cas'a cu pasi rēpedi si mergandu câtra castelu. Cum a fostu elu acuma rapitu, vediendu, câ ferestrele sunt deschise, cari erau de atât'a tempu inchise, câ in curtea castelului se audiă éra-si glâsurî omenesci si sgómote de cai! Cum i saltă inim'a de bucuria, întielegandu, câ celu ce tocmai venisa, este plenipotîntele Dómnai Denis, nepótei lui Voltaire, si care fâra indoela a venit, a pune in rendu relatiunile in moscenire.

Veselu si bucurosu se rentórsa Dupuis, fati'a lui a fostu asià de voiósa, cum n'a vediutu-o Maria de multu. Acuma s'a semtitu in putere, a sari si a se repedi câtra densulu, si Dupuis a intempinat-u cu unu risu veselu, ducandu-o la tatalu orbu, care siedeà lenga prunci sub mērlu in floritu.

„Bine, tóte suntu bine, disa Dupuis saltandu de bucuria“ Dómn'a Denis a tramisu pentru voi unu actu de donare a casei si a gradînei vóstre, si a intaritu pensúnea pentru parintele nostru.“

Copii se imbucurara, tatalu orbu 'si radicâ ochii insusu câtra ceriu, si multiamî lui Ddieu pentru gratia cu unu tonu innaltiatu. Numai Mari'a n'a luat u parte in acést'a bucuria, si tacuta se uită dreptu la pamentu.

„Si afara de aceste nu ne aduci nici o veste?“ întrebâ in urma. „Despre lucrulu teu arteficiosu nu vorbesci nimica?“

Dupuis se risa. „Eu mai am inca si alte noutâti, ce in sa, Mari'a, mai nainte trêbue sê le incredîntiezu tie!“

O dusa cu sîne in lucratoria, si in coltiulu celu mai intunecosu, unde nu-i potè nici vedè nici ascultâ nimenea, cuprînsera locu.

„Mari'a!“ disa elu atuncea, si ochii lui erau indrepitati cu o fragedime nespusa la fati'a cea placuta a ei, „Mari'a, acú se va implinî si dorinti'a nóstra. Intr'o di te-am fostu întrebatu, câ voesci sê fii mirés'a mea, asta-di vinu a te întrebâ: voesci sê fii soti'a mea?“

„Scii bine, câ inim'a si viati'a mea este a ta,“ disa ea.

Elu o-a sarutatu cu focu, si cuprindiendu-i cu bratiulu seu statur'a ei cea subtira, disa mai departe: „Eu n'am sê-ti promitu unu viitoriu asigurat u si stralucitu, in sa am putere de a lucrâ pentru tine, si am vointia tare a te face fericita, câci te iubescu mai tare, de câtu in sa-si viati'a mea. In sa si tu asià trêbue sê me iubesci, câci numai asià vei avè putere si curagiu a impartî cu mine viati'a acésta nesigura si nestatornica. Noi peste câte-va dile si trêbue sê mērgemu de aicea, Mari'a. Nu de multu fusei la preotu, elu e gat'a a ne incredîntià inca asta-di, si a ne absolvi de vestiri d'in caus'a pusetiunii nóstre critice. Tu dara inca asta-di vei fi soti'a mea, si peste trei dile vom parasî Ferney.“

Ea a tremuratu, si-si delasâ capulu pe peptulu ei Dupuis continuâ: „Pentru mine a fostu unu norocu, câ vorbiî sēnguru cu domnulu Vielleville, câci precum se vede, domn'a Denis a cugetatu numai la voi, ér' pre mine m'a uitatu séu a voitu a me uită de totu d'inpreuna cu

Dejeuner-ulu meu. Moscenitóra lui Voltaire n'a moscenitu totu-deodata si sentiulu nobilu si mareinimitatea aceli'a. Dejeuner-ulu e unu lasamentu, ce dens'a nu-lu potè primî, precum se vede; deci eu am sant'a datorintia a implinî vointi'a lui Voltaire, si presentulu acést'a a-lu duce la imperatés'a. Eu am povestitu Dlui Vielleville tóte istori'a Dejeuner-ului, i-am spus, câ putientic'a mea avere o-am întrebuintiatu spre scopulu acést'a, si câ tóte sperantiele mele in viitoriu sunt puse in acestu lucru. Plansorile, rogârile, si nemangaerile mele l'a induplecatu a me ajutorâ. Elu e aicea, ca sê duca bibliotec'a lui Voltaire. Imperatés'a Catarin'a o-a cumperatu dela dómni'a Denis, si domnulu Vielleville e insarcinatu a o transpune in Petersburg. In Lübeck 'lu ascépta o nae rusésca, carea 'lu va duce pre elu si bibliotec'a. Mari'a! noi 'lu vom insoti in caletoria, si Dejeuner-ulu va merge cu noi. Eu sēnguru 'lu voiu predâ imperatesei. Oh! Voltaire totu-si a avutu dreptu! Dejeuner-ulu acést'a 'mi va aduce fericire si gloria! Numai lui am de a multiamî acést'a, câ acuma m'am descatiatu de senguretatea acést'a innadusitóre si desiérta, precum si de neactivitatea acést'a adormitóre, si câ eu potu iesi de nou in lume ca sê lucru, sê me sílescu si sê me luptu. Acestu Dejeuner 'mi aréta calea câtra renume si onóre, binecventarea lui Voltaire zace asupra lui, ne va aperâ pre amendoi, si ne va face fericiti. Grabesce-te dara iubiti'a mea, mirés'a mea, grabesce-te dara iubiti'a mea, si sê me poti insoti in caletori'a mea peste lumea larga.“

Elu voià a o imbratisià si mai tare, in sa s'a retrasu modesta, si cu incetulu s'a indreptatu in susu d'in siediutulu ei.

„Dar' pre tatalu si pre sororile nóstre nu le vom duce cu noi?“ întrebâ ea trista.

Dupuis se risa. „Ast'a ar fi o insotire rara pentru casatoriti juni, cari n'a nimica, numai sperantia si putere pentru lucru. Pentru tatalu teu m'am ingrigitu; elu are casa, gradîna, si o mica pensiune, d'in carea va trai.“

„Si sororile mele cele mice?“ întrebâ Mari'a. Acesti copii, pre cari mama-mea mi i-a lasatu in grige, si carei'a pe patulu mortii am juratu, câ nu-i voiu lasâ nici-candu, si câ eu voiu fi mam'a loru?“

„In sa Mari'a!“ disa Dupuis mai fâra vointi'a sa, „tu nu poti cugetâ seriosu la aceea, ca sê ici cu tîne pre tatalu teu celu orbu, si pre sororile tale?“

„Nu,“ disa ea trista, „eu cūgetu la aceea, sê remanu cu ei!“

Dupuis se uită incremenitu in fati'a ei cea gâlfeda si inundata de lacrimi. „Eu nu te pricepu!“ disa cu incetulu.

„In sa me va pricepe Ddieu,“ respunsa ea, „si mama-mea in ceriu se va rogâ pentru mine. Eu nu potu lasâ pre tatalu meu, câci cine va suplini loculu meu? Cine 'lu va mangâ in intristarea sa, 'lu va scóte d'in desperare, si cine 'i va luminâ finti'a lui innoptata, celu putienu prin lucirea souveniriloru mai fromóse, si mai fericite? Cine 'i va cetî in serile de iérna, si 'i va imprumutâ ochi, ca prin cuvinte si descrieri sê guste celu putienu fromseti'a primaverei? Se potè, câ daca me ducu, nu va flamendî trupulu, ci spiritulu, inim'a lui s'ar impetri, si m'ar acusâ câ sum necredîntiósca, si câ mi-am uitatu datorintiele mele. Dar' sororile mele, ba, ci copiii mei? Eu sê-i espunu la ocar'a strainiloru fâra inima, sê-i lasu fâra conducatoriu, fâra amicu si fâra mama, ca sê fie sedusi,

inveninati, stricati si insielati? Sê crêsca ei fâra ca sê guste iubirea si ingrigirea, ce o-am moscenitu dela muma-mea, carei'a am juratu, câ o voiui impartasi si cu ei? Ba, Dupuis, ba, viati'a mea ar fi inveninata, mustrarea consciintiei mele ar alungà somnulu depe ochii mei, si fericirea dela inim'a mea, daca eu asià crudelu si fâra inima asi lasà pre ai mei."

"Daca tu cugeti asià, atuncea tu nu me iubesci, si nici nu m'ai iubitu vre-odata!" strigà Dupuis cu pasiune.

Ea s'a uitatu in ochi la elu cu o cautatura atâtu de minunata, si totu-deodata dorerósa, încâtu ochii ei fâra de voie fura inundati de lacrimi.

"Eu te iubescu in eternu, si nespusu," disa ea serbatoresce. "Eu nu voiui încetà nici candu a te iubì, si candu ochii mei nu te vor mai vedè, — tîpulu teu totu-si va locui in inim'a mea, si daca odata voiui morì, — bu-diele cele reci a mele vor chiamà numele teu, si eu voiui dice: Ddieu sê-lu binecuvinteze! Câci numai lui am de a multiamì unic'a mea fericire, ce numai am cunoscutu, candu-va pe pamentu, si acestu sentiementu de fericire 'lu ducu cu mine in mormentu!"

Dupuis fu atâtu de atînsu, câtu cadiù in genunchi in naintea ei. "Mari'a, Mari'a, indura-te spre mine! Eu nu potu remanè aicea, eu nu potu fi unu aurariu sîmplu, care lucra pentru panea sa cea de tóte dilele, si face acoperisiu la orológe, pe candu elu ar fi in stare a creà lucruri arteficióse. Acést'a ar fi unu sacrificiu, ce trece peste puterea si sumeti'a mea."

"Ce eu nici nu o-asi primì, daca o-ai si face pentru mine," disa Mari'a cu o detiermurire. "Eu acuma cunosc dorerile, de cari patîmesce inim'a ta, si eu te iubescu cu atât'a focu, câtu potu dice câtra tîne: „mergi, iubitul meu, lumea te chiama, si tu trêbue sê-ti implinesci chiamarea, câci Ddieu ti-a datu talentu frumosu, si tu acést'a nu-lu poti lasà neintrebuintiatu. Du-te, binecuvintarea mea te insotiesce, si amorulu meu va fi cu tîne pre totu-indenea!"

"Deci" strigà Dupuis scolandu-se, „daca tu nu v-esci a me ascultà, me ducu la tatalu teu! Elu sê decida, câ óre esci indatorata a remanè séu a me insotì!"

Elu voià sê mérga, insa Mari'a 'lu retienù. „Daca o faci acést'a nu potu a te mai iubì. câci atuncea sciu, câ tu ai o inima crudela si impetrìta. Tu l'ai rani pre tatalu meu pana la mórte, si ai rapì tóta valórea sacrificiului, ce trêbue sê-lu aducu pentru densulu."

"Asià dara tacu!" suspinà Dupuis. „Insa Mari'a, cugeta-te inca odata! Numai peste trei dile voiui caletori. Peste trei dile te voiui intrebà mai odata, si dee Ddieu, ca

atunci inim'a ta sê fie immoiata! Aceste trei dile le voiui petrece departe de tîne, ca asià inim'a ta sê póta detiermuri sêngura. Dejeuner-ulu meu 'lu ducu la curte, si acolo 'lu voiui pachetà. Peste trei dile totu in óra acést'a sê me accepti aci!"

"Eu te voiui acceptà," sê-mi ieu „remasu bunu," disa ea cu intristare, insa cu detiermurire.

Si ea in adeveru l'a si acceptatu! Insa fati'a ei erà detiermurita si liniscita, si man'a n'a tremuratu nici de câtu, candu o intînsa lui Dupuis spre a-lu salutà.

"Ah, Maria!" disa elu tristu, „aceste trei dile mi-au fostu grele, ca o eternitate. Oh, fii induratóre! Vina cu mine Mari'a mea, eu nu potu trai fâra tîne!"

Ea si-a aplecatu capulu la peptu, si se pareà a fi perdutu in visuri de fericire. De odata 'si radicà capulu cu manele sale intr'o miscare pasiunata, i-a datu sarutâri infocate in gura, pe frunte si ochii densului.

"Fii sanetosu!" galgài ea „eu te-am iubitu nemarginitu, si asià te voiui si iubì in eternu. Ddieu sê te binecuvinteze, precum te bine cuvintezu eu. Sê-ti affi in lume fericire, renume si onóre; insa daca aceste nu le-ai aflà, daca lumea, carea adese-ori calca cu picióre ce e frumosu, si despretiuesce ce e nobilu, daca ea nu-ti da aceez, ce esci indreptatitu a cere dela dens'a, daca te va insielà in acceptâri tale, si va aruncà in pulvere sperantiele tale, — atunci ada-ti aminte, câ aci vei aflà o patria, si o inima, ce nici candu nu te-a uitatu, nici nu te va lasà. Voesci a-mi promite, iubitul meu?!"

"Eu 'ti promitu," disa elu intr' unu tonu innecatu de lacrimi.

"Eu te voiui acceptà, si acuma, amice fii induratori, si me lasa. Noi trêbue sê ne departimu. Acést'a sê se intemple rêpede si de odata. Nu dice „remasu bunu" sororiloru, nici tatalui meu, crutia-i de dorerea despartirii, ce e atâtu de amara. Fii sanetosu, si dee Ddieu: pana la revedere!"

Elu o-a imbratisiatu intre suspine retienute, i-a sarutatu buzele si manele, si in urma cu o detiermurire se descatià, si s'a repeditu de acolo.

"Elu merge, elu merge," disa Mari'a cadiendu in genunchi, si uitandu-se cu ochi plini de lacrimi, cum trece peste gradîna. cum deschisa usi'a, si cum s'a inchisu dupa elu totu zuruindu. si apoi a mersu mai departe, si mai departe, ca unu omu chinuitu de câtra Furie si dorere.

"Eu nu-lu mai vedu," galgài Mari'a, candu elu se perdù pe lenga intorsatur'a drumului, si numai atuncea cadiù la pamentu, si plansa cu amar.

(Va urmà.)

F O I S I Ó R A .

Quodlibet.

Totu omulu are o chiamare, acést'a, pana candu adeca nu documentéza cineva contrariulu, e mai chiaru decâtu sórele, — cumca óre implinesce-si totu omulu chiamarea sa dupa cum se cuvine? e alta intrebare. Daca 'si

implinesce cineva chiamarea sa, e fórte bine, in casulu contrariu: vai si amar! Sê luâmu bine aminte, câci nu vorbescu in ventu, ca amorosii dupa mod'a de asta-di, ci introducerea acést'a filosofica o facu pentru persón'a

mea. Pentru acea dara stim. cetitoare, daca me veti vedea cumca nu facu destulu chiamarii mele de foiletonistu: fiti bune si vi aduceti a minte, ca toti cu totii avemu atare slabiciune, si ca putieni suntu alesi d'ntre cei chiamati!

Insa tote aceste, veti dice DVostre, nu ajungu nemica, ci daca voescu, apoi se scriu bine seu reu, totu atat'a, numai se nu ve torturezu; de acest'a eu m'asi imbucura mai tare, caci se sciti, ca eu acu trebue se scriu vr'o doua cole despre ori-ce tema. Doua cole! voru eschiamu unele d'ntre stimatele cetitoare — candu pana acum'a m'am si uritu! Inzadaru; caci pe langa totu respectulu celu pastrezu pentru DVostre, eu trebue se scriu. „Es musz sein“ Dornneloru mele!...

Sum convinsu, ca si DVostre veti fi esperiatu decursulu verei ca si eu insu-mi, cu acea deosebire totu-si; ca acest'a mie mi-a venitu la cunoscintia prin subtietaatea rocului de vera, era DVostre prin aceea, ca sunteti restrinse a siede in chilia calda, apoi a ceti si a critiza Foisior'a mea! (Incepu si eu cu tempulu ca curtenitorii necaliti!) Storsulu vinului a trecutu si inca chiaru ca si candu nici n'ar fi fostu, — cu asi putiena voie s'au apucatu totu-si fericirii posesori de elu! Ce deosebire intre anii trecuti si intre acest'a de acum; in nainte de ast'a domnulu si domn'a casei se preparau cu septemanele innainte, pentru ca se nu-i afle nepregatiti acea di voiosa atatu de memorabila pentru multi si pentru multe! Domnulu casei lua tote vitele mai mari de a rendulu, le esamina, si numai decatu observu cumca grasunii nu voiescu se mance, i se mparea ca scadu d'in di in di; deci ca se scape de dauna li concepea sententi'a de morte cu terminu pe diu'a desipta pentru culesulu vieloru, — dupa prospetu aluneca forte bine vinulu; si Dlui avea dreptu. Tocmai asi facea si domn'a cu galitiele sale; de aceea dicu: ca si domn'a a avutu dreptu. Apoi se puneu la usi'a de catra strada cu o septemana mai nainte, si pre cati cunoscuti i vedeu trecandu pe a colo pre toti i opria, pre toti i invita la culesu, respective la tracta. Acuma insa Dorne Sante, se pregatescu numai asi pe de a furisiulu, nu spunu nimerui nimica, ca si candu nici n'ar merge in viea propria! Asia eschiamu o foia patriotica in adunc'a s'a amarela; de carea eu, am atat'a folosu, ca potui impli o fatia cu ea, deci eu nu pentru aceea me plangu aci asupra culesulu, ca dora eu n'asi fi fostu invitatu unde-va la culesu; — ci pe lenga alte cause momentose si pentru aceea, ca se ne invetiamu a suspina unulu dela altulu!

Dara DVostre totu-si veti fi avutu mai bune petreceri cu ocaziunea culesulu, si cum nu? Inca totu mai avemu horele, avemu inca dantiurile nostre, de si nu avuramu struguri dulci! Fie numai aceste, ca pana ce voru esiste aceste, n'am frica ca nu ne potemu insufleti; caci o hora patrundietore, in carea e cuprinsa tota dorerea, totu amorulu sufletulu romanescu, ne face celu putienu se vedemu starea acest'a mai buna in carea ne aflamu. Atunci ni aducemu a minte, cumca natiunea totu-si a inaintatu, atunci sentimu mai bine libertatea de carea ne bucuramu, si in mendr'a-ne bucuria, facemu se resune cu caldura mai mare cuvintele cele fromose d'in „Resunetulu“ lui Muresianu. Nu-e acesta o petrecere fromosa?

In astu-feliu de entusiasmu nici n'asi dice ca strugurii suntu acri, — de si dupa gustarea lor asi potè si juru ca-e asi!

Strugurii de a buna sem'a suntu acri, si dora numai articulasiulu acest'a pote se fie mai acru si decatu otie-

tulu de vinu; insa nu cugetati ca dora dupa atat'a acrima, sarbedime voiu ajunge la capetu, nu nici decatu. Eu sum ca unu curtenitoriu reu, cu care se urescu fromosele dame; (Dar' cele urite?! Not'a Culegatoriuului.) Insa elu intre astu-feliu de impregiurari gelnice nu vine in confusiune de feliu, ci vorbesce mai departe cu focu de paie, care nu incaldiesce, numai fumulu 'ti storce lacrima d'in ochi. Detorinti'a insa e mare!...

Ventulu sufla recorosu,
Badea meu nu s'a rentorsu;
Aci-e postulu lui Craciunu,
Badea n' are sufletu bunu!

Eca o strofa d'in patru versuri triste in tote partile lor, dovoda viua, cumca ceea ce urmeza va fi unu ce tragicu. Dorne! urita-e senguretatea; mai urita dora si decatu... vieti'a, mai alesu candu dorimu se ne vedemu fatia in fatia cu o persona, carei'a a succesu a cuprinde unu locu tare in inim'a nostra. Dara inzadaru oftamu; caci sortea, amica acesta buna cu carea nu trebue se bemu nici candu „bruderschaft“, se ingrigesce se gustamu cata unu picu si d'in pelinu, ca se se implinesca adeverulu dicalei, cumca numai celu ce scie de amarel'a pelinulu, pote se scie de dulceti'a vietiei casatorite; pentru aceea dara stimata cetitoare, carea asepsi pre amantulu ce nusi tienu parol'a fii in pace si-lu desvinovatiesce; pentru ca n'a potutu se vina pote numai d'in aceea cauza simpla, ca s'a uitatu. Apoi multi juni au slabitiunea uitarii; o slabitiune forte demna de vaieratu; insa este vr'o mirare, candu tota lumea dice despre bietii juni, ca-su sburdati, nu cugeta multu cu promisiunile de soiulu acest'a; — eu d'in parte-mi suntu forte inchinatu a atribui acertiunea acest'a destulu de groba cutarui june betranu, care urindu-se de vieti'a sengurateca, cercu se-si afle o fiintia dragalasia, fara ca se se pota intabula in inim'a adoratei d'in caus'a rivalulu teneru.

Junetia! Ce e vieti'a? Junetia! Ce-e dulce in vieti'a? Junetia! Eta o definitiune fromosa a junetiei! Ce e poesi'a in vieti'a? Junetia! Tote, tote se ingramadescu la junetia, candu inceta dens'a, inceta si vieti'a adeverata. Junetia, cunun'a vietiei omenesci, cunun'a visurilor aurite, in cari figureza idealulu iubirii infocate; o cununa in carea suntu impletite atatea flori fromose, cum suntu: insufletirea pentru fromosu, pentru amoru patria si natiune. Numai junetia e capace a se insufleti adeveratu; pentru aceea dara se folosimu bine tesaurulu junetiei, in carea ceriulu e mai placutu, si ilusiunile o facu mai dulce, si ne indupleca; a ne insufleti pentru totu ce e fromosu, santu si nobilu, se ferimu barem junetia nostra de negritiunea calculariloru interesate. — Junetia e poesi'a vietiei, pentru acea dara se nu o stricamu, cu atatu mai vertosu; ca-ci darimandu poesi'a acesta, perdemu pentru totu-deun'a momintele in cari am fi potutu gusta incantările paradisului. Visati dara stimatorulu june, visati de unu venitoriu mendru, si pastrati credintiose idealulu, ce-lu aveti; caci acest'a e o amagire, ilusiune atatu de dulce! Acest'a ve va mangaiu mai tardiu si in dorerile vostre, candu vediendu contrastulu celu mai mare intre idealu si realu, veti sci, ca in idei ati alesu mai bunu si mai placutu!

Dupa abatarea acesta scurta, cugetu a nu pecatui daca voiu trece la altu objeptu.

Ventulu de media-nopte a si inceputu a ni face idee

despre caldur'a d'in Siberi'a, prin urmare trèbue sè ne apropiâmu cu ceva câtra Rusi, barem in privinti'a cli-meii. Èta câ era-si me aflu la obiectulu celu mai prosaicu, la — tempu! Insa totu inzadaru; eu filosofai mai nainte despre junetie, de ce sè nu me apucu unu picu si de betranetie, incepandu introducerea cu — tempulu. Pomii stau seraciti, fâra frundie si fâra frupte, ca si cum sta unu omu imbetraniu, care n'a voitu séu n'a potutu produce nimicu bunu pentru societate, carea apoi, ca sè-i respal-tésca binisioru, 'lu lasa sènguru sèngurelu! Betranulu (intielegu junele betranu, necasetoritu) asemena unui copilu usioru la minte, nu se ingrisesce de viitoriu, nu-si casciga aceea, ce ar trebui sè o aiba la betranetie: fericire lenga o matróna, cu carea a traitu peste unu siru de ani in bine si in reu, si si-a impartitu cu ea dulcetile si amara-tiunile vietiei. Nu e bine dara sè nu facemu nimicu, câci in urma ne recimu fatia cu noi si fatia cu omenimea.

De ôrece ventulu sufla rece, si nici nu e asià de môle ca Zefirulu, care ca si-unu copilu sburdatu se jóca cu tôte florile; si fiindu câ pôtemu asceptà cu tóta securitatea, câ dupa acést'a va veni ièrn'a: fôrte bine va face ori si cine, daca 'si va pune in ordine cuptoriulu, si daca sè va provede cu lemne destule in ièrn'a vietiei, pentru câ altucum va tremurà. En spuneti-mi voi juni imbetraniti, ce placere, ce fericire poteti avè voi in lumea acést'a, daca nu-e cine sè ve dica nici atâta: dulce barbate! dulce tata! Huh! candu cùgetu la starea acést'a, brrr! trèmuru pana la ôse, asià de rece, si straina mi se 'mpare lumea intréga! Cu câtu este mai frumosu, mai nobilu, mai rapitoriu, candu vedi câ

apropiindu-se ièrn'a încèta preumblârile de séra, si totu omulu e silitu a se retrage lenga camentitia in cerculu fami-liariu: mamele iubitóre cu copiii frâgedi pe bratie, impartu celoru mai mari invetiature morale, ce se potu inradecina in copii atâtu de tare, încâtu acele 'lu petrecu a desce ori pana la momentu, nepotendu-le uita mai multu pentru suvenirea dileloru fericite, in cari le-au auditu dela o mama buna si iubitóre, a carei fatia blanda cu tèmèrile provenite d'in iubirea si d'in grigea parintésca 'i sta pûrurea inna-nte! O mame blande, ce chiamare fromósa aveti! sè formati omu, si in omu credintia, sperantia si iubire! Potè-ve-veti retienè sè nu dati frâgediloru vostri copii si sentieminte calduróse pentru natiune? Voiti voi sè denegati glori'a, ce o pôte avè ori carea mama buna, vedindu, câ sementi'a de sentieminte natiunali, ce a semenatu-o in frâged'a inima a copilului, a adusu frupte demne de tóta laud'a? Ba nu, si éra nu! Stranepótele Veturiei, a ma-mei ambiloru Grachi, stranepótele mamei lui Stefanu celu mare nu potu fi nedemne de strabunele loru! Au atâte fapte generóse aduse pe altariulu natiunалу sè nu ne dee dreptulu de a crede si a sperà in sentiemintele vóstre nobile?... Venitoriulu natiunei fiindu concreditu in parte si vóa stimateloru cetitóre, trèbue sè vi-o tieneti de santa dorintia a corespunde chiamarei, ce apésa frâge-dulu vostru úmeru; câci numai si numai atunci suntemu securi de esistintia, candu dómnele nóstre inca voru aduce árderi pe altariulu natiunалу in proportiunea cuve-nita... si atunci nu ne vomu teme de pagani, dar' nici de junii betrani!

I. P.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adunarea generala

a Asociatiunii natiunale pentru cultur'a poporului romanu in Arad.*)

Aradu, 26. Octomvre. Adunarea generala de estempu a Asotiatiiunii natiunale pentru cultur'a poporului romanu, carea amesuratu statuteloru ar fi trebuitu sè se tiena in lun'a lui Maiu a. c. in sa pentru calamitatea generala casiuata prin sècet'a d'in anulu trecut s'au amanatu pre a 25. si 26. l. c. au pusu cetatea nóstra in miscare inca mai mare decâtu in anulu trecut; d'in tôte pârtile patriei acursa intieleginti'a romana, si scirea cumca Prea veneratulu nostru episcopu roma-nescu Procopiu Ivacicovicu dupa inde-lungat'a-i absintia la congresulu si sínodulu d'in Carloveti se va rentórce, va deschide si va con-duce in persóna Adunarea, si câ cei doi represen-tanti si barbati de inèrdere ai natiunii la sínodu. DD. Andreiu Mocioni si Vincentiu Ba-besiu inca se voru infatisià si voru dà desluciri despre starea cestiuunii mitropoliei, se pare inca a fi avutu efeptulu seu.

Avemu sè amintîmu facandu indreptarea, câ D. Episcopu nu Luni la amédia-di precum se as-

ceptà, ci numai sér'a sosî in resiedintia sa, unde fu salutat de o nenumerata multime de conna-tiunali ai sei prin achiamatiuni entusfastece si de protopopulu localu prin o cuventare frumósa. D'intre notabilitãtile romane s'au infatisiatu: cei

*) Acestu raportu suntemu siliti a-lu reproduce d'in jurna-lulu nemtiescu „Arader Zeitung“ dupa cum l'a tradasu „Conc.“ si ne esprimâmu paverea de reu, câ in tóta Adunarea acést'a nu s'a afluat nici unu barbatu, care daca nu pentru bani celu pu-tienu d'in zelu natiunалу sè fie impartasitu pertractãrile Asocia-tiunii cu jurnalele romanesci d'in Pesta. Strainii se intereséza cu multu mai tare de miscarile nóstre, decâtu noi insu-si, câci tôte jurnalele neromane d'in Ungari'a luara notitia despre acést'a Adu-nare. Noi avîramu promisiunea unui domnu vediatu d'in Aradu, câ ne va insciintiã de amenuntulu despre tôte cu ori-ce pretiu, séu la casulu, de va fi ocupatu, va efeptu, ca sè fimu insciintiati de adreptulu prin cine-va d'in sínulu Asociatiunii. Ast'a in sa nu s'a intemplat, pentru carea domnului promisiutoriu 'i rostimu multia-mita publica in numele cetitoriloru nostri. — Pana candu Dómne vei sbicuiti pre poporulu nostru cu nepasarea grandiósa, ce se ma-nifestédia pretotu-indenea fatia cu literatur'a nóstra? Candu Dómne vei aduce la cunoscentia pre poporulu nostru sè scie apretiuul or-ganele publicitatii, si a opiniunii publice? D'in Adunarea acést'a, in carea sperâmu câ va fi fostu representata fruntea intielegintiei romane, nu s'a afluat nici unulu, care sè fie facutu atare raportu despre pertractãrile pentru „cultur'a poporului romanu.“ Firesce ómenii n'a tempu la asià ceva, in sa a siedè câta 4—5. ôre in ospetaria pentru de a dispnã despre trénc'a fiénc'a, trèbue sè

*

mai tineri doi frati Mocioni — apoi D. Babesiu d'in Pesta, vice comitele Siorbanu d'in Oradea-mare, multi protopopi si deregatori d'in partile Banatului si a le Biharei, ma si cati-va oficeri imp. d'in Versietiu si Beserica-Alba.

Deschiderea Adunarii s'a intemplat ieri demanetia la 9. ore in sala cea mare a comitatului, care fu plina de omeni. Episcopulu ca presiedinte primariu alu Reunitunii fu invitat priu o deputatiune aleasa si la intrarea sa in sala primitu cu viforose strigari „se traiasca!“ Parintele episcopu au accentuat in cuventulu seu de deschidere frumosulu si nobilulu scopu alu Asociatiunii si recunoscintia, ce natiunea romana detoresce prea bunulu Monarcu pentru incuviintiarea acestui asiedimentu; la aceste cuvinte se scolã tota Adunarea si intonã „Vivate“ intreite pentru Maj. Sa. La inchiarea cuventulu episcopulu cu adenca condolentia aminti trist'a intemplanare, prin care inteilulu barbartu alu natiunii D. Andreiu Mocioni fu impedecatu de a se infatisia la adunare, adeca prin mortea cumnatei sale, Dionia Cernovici urmata domineca noptea in Pesta, o intemplanare ce invescu famili'a in doliu si lavi crudu mai vertosu pre nobila si pre stimat'a sotia a barbatulu populariu; episcopulu propusa o adresa telegrafica de condolentia, care se si decisa insarcinandu-se cu compunerea acelei'a-si D. Babesiu.

Dupa ce, la cuventulu de deschidere alu Episcopulu-Presiedinte, se rostira cuvinte de multiamire d'in partea ddloru Dr. Maniu si judele cercualu Vas, se trecu la ordenea dilei si se gatara in tempu de 3. ore o multime de obiepte de insemnate. Multe desbateri nu se facu in aceste adunari, si anume d'in cauza, ca e datena in conferentie preliminarie mai nainte de siedintia a desluci tote, incatu se pote si a le precisa. Aceste conferentie private inasa atatu ieri mai nainte de siedinti'a prima, catu si asta-di innainte de a dou'a siedintia publica — s'au tienutu pana tardiu noptea, ma unele chiaru si pana la mediulu noptii si au fostu intr' une-ori forte viue.

Aru fi prea multu a atinge aici tote cate s'au pertratatu si decisu eri si asta-di in adunarea

aiba tempu ex offu. „Perirea ta d'in tine va fi Israile!“ Grëdemu ca ne vomu tredi odata, inasa ne tømemu ca atuncea va fi tardiu a ne opinti in contra fluviulu rapitoriu a culturai, ce o desvolta pe vedute poporele vecine. — Altu-cum asiguramu pre cetitorii nostri, ca daca nu ni se facea promisiunea de mai susu: noi, cu tote ca si acuma abia pote subsista foi'a nostra, am fi facutu acelu sacrificiu in interesulu cetitoriloru, de am fi tramisu de aicea de adreptulu pre colucratoriuulu nostru. Asia inasa suntemu escusati, inasa escusarea nostra e dorerosa!

Red.

generalã; d'in asta cauza ne marginimu la objeptele cele mai insemnate.

Dupa reportulu Directoriulu Asociatiunii numerulu membriloru se urca la 1200.

Vice - presiedintele primariu Canoniculu Nagy, si-au tramisu resignatiunea motivata, carea fu primita si in loculu lui fu alesu de Vicepresiedinte primariu, alu doile Vicepresiedinte, consiliariulu de curte Popa, era de alu doile Vicepresiedinte vice-comitele d'in Biharia Siorbanu, amendoi cu unanimitate.

Babesiu raportã despre primirea prea gratioasa, ce a aflu la Maiestatea Sa deputatiunea primei adunari generale d'in a. tr. insarcinata cu predarea unei adrese de multiamita pentru preanalt'a incuviintiare a Asociatiunei; raportulu acest'a se luã spre sciintia intre entusastece „se trãasca“ pentru Maiestatea Sa.

La capetulu ordenei dilei propusa Babesiu in numele si la insarcinarea familiei de Mocioni unu concursu pentru celu mai bunu opu istoricu.*) scrisu in stilu poporalu si scurtu „despre sörtea seu despre originea, decadinti'a si re'nviarea natiunei romane in orientulu Europei si mai cu sãma in Austria,“ care opu se aiba de scopu, a constata, ca natiunea acest'a, pelanga tote mediu-löcele de apesare indreptate in contra ei in seculi multi, totu-si traesce si e in desvoltare natiunala, si ca acestu procesu de desvoltare alu ei, nu se pote opri.

Dissertatiunea, carea are se formeze programulu la acestu opu, e de o insemnate si estensune forte mare, si speramu a o impartesi lectoriloru nostri catu mai curendu.

Ca pretiu pentru opulu ce se va afla mai bunu, s'au propusu 100. de galbeni imperatesci, cari, pentru crutiarea fondulu Asociatiunei, s'a obligatu famili'a de Mocioni a-i platã. — Propunerea fu salutata si primita, firesce, cu insulfire in tota estinderea ei si directoriulu s'a insarcinatu a o publica fara amanare.

In siedinti'a a dou'a de asta-di, in carea asemene presiediù eppulu, s'au ascultatu referatele comisiuniloru denumite ieri pentru esaminarea socötelor, pentru proieptarea unui preliminaru pre a. c. si pentru modifcarea puntelor defectuose d'in statute, si apoi se fece alegere noua a personalulu directiunei, in intielesulu statuteloru. Numai desbaterile privitore la schimbãrile statuteloru, au fostu ceva mai vie, si participara la ele mai cu sãma Il. Sa, Dlu comite supr. alu cot-

*) Se pote ceti mai la vale in tota estinderea lui. Red.

tului Aradu Teodoru Serbu, apoi DD. Babesiu, Ionescu, Dr. Maniu, Desseanu etc. Unu punctu principalu d'in modificările concluse atinge mobilarea locului de adunare alu Asociat. dupa modulu Asoc. romane Transilvane. — Raportulu despre socôte si preliminariu, 'lu dede Dlu Ianculescu si d'in acel'a s'a vediutu, câ Asoc. despune intr' unu anu preste-o suma de 4—5000 fl. v. a.; erogatiunea cea mai mare au formatu-o pan' acum ajutórele, ce le-au prestatu studîntiloru lipsîti. Spre scopulu acest'a s'au determinatu pentru anulu scol. curg. 1000 fl. v. a.

In directoriu s'au alesu partea cea mai mare totu acele persóne, cari au fostu si pan' acum in elu, ca membri noi se alésera: Dnii: consiliariu

de curia Babesiu, advocatii Fogarassy d'in Lipov'a, Dr. Maniu d'in Lugosia si Cosma d'in Beinsi. I-lu v.-comite d'in cottulu Zarandului Dr. Hodosu, judele supremu de Oradea-mare Romanu si assessorulu cottsu d'in Aradu Misiciu. Adunarea generala s'a inchisu asta-di la 2 óre dup'amédia-di.

Atátu eri câtu si asta-di fu prandiu stralucitu la D. eppu. — Eri se tienù conferintia privata in caus'a metropoliei; Babesiu dede unele desluciri mai de aprópe despre pertratările tienute in caus'a acést'a si despre participarea eppiloru rom. si a barbatiloru de încrédere la acele, cu cari s'au dechiaratu in totu respectulu fôrte multumiti.

Publicatiune de concursu

pentru unu opu istoricu, care se va premià cu 100. de gálbeni imperatesci.

In adunarea generala a Asociatiunei romane nationale d'in Aradu pentru cultur'a poporului romanu, tienuta in ¹³/₂₅ optomvre 1864, DSa dlu comembru V. Babesiu a propusu precum urméza:

Prea santite dle episcope, presiedînte!

Onorata adunare generala!

Insarcinatu de ilustr'a familia de Mocioni, ve rogu ca sê-mi dati voi'a a vi face si a vi motîvâ — in numele si dupa planulu domniei sale dlui Andreiu de Mocioni — o propúnere; despre carea 'mi place a crede, cumca va aflà unu viu resúnentu in tóte inimele, ce batu pentru desvoltarea si progresulu natiunei nóstre. —

Asociatiunea acést'a a nóstra, domniloru, candu s'a urditu ea prin primii ei prea demni urditori, a avutu de a dreptulu in vedere precum scimu, unu scopu mai multu marginitu, localu; dar' aflandu-se ea inca in dorerile nâscerei, sentiulu comunu, exprimatu prin lips'a comuna si ajutatu de man'a sórtei — o a generalisatu.

A fostu sê fie o reuniune a fratiloru nostri d'in orasiulu si comitatulu Aradului, unu felu de casîna sêu societate de lectura, ca multe altele asemene, dar' impregiurările au redîcatu-o la insemnetate generala cu unu destinu maretiu si înaltu, facandu-o de faptoru alu inaintârii culturai nationale romane preste totu.

Deci dara, domniloru, daca organismulu, statutele asociatiunei nóstre au ce-va-si defepte,

precum incepù a fi acést'a semtitu pretotu-indeni, — defeptele, scadiamintele acelea nu sunt de câtu consecintiele naturale a le concèperei loru primitive, si cauta sê ne adoperâmu a le delaturà câtu de curendu.

Ide'a s'a nascutu mica, surgintele ee picurandu prorumpe d'in munte, carele insa de locu ce a resufflatu in lume, intempinatu de setea comuna numai de câtu 'si maresce cursulu, unde lui devinu totu mai abundanti si prefacu in riu si torinte; desí albi'a lui erà croita numai pentru unu riurelu. Intei'a adunare generala, domniloru, ni a infatisiatu — dupa cum credu câ ni aducemu bine a minte, — tîpulu ténêrului torinte, cu o apa manósa, cristalina, portandu si nutrindu in senulu seu multe frumóse sperantie a le natiunei.

Daca pana acum d'in aceste sperantie, prea putine si in prea mica mesur'a s'au realizatu, — daca ap'a riului nostru — in locu de a totu cresce si a fructificà vâile si campiele, si a pune in miscare spiritele si a desfatà inimele — ea a totu scadiutu, standu adese-ori aprópe de a secà, — caus'a, trist'a cauza eu totii o cunóscemu: câtra sêcét'a morala si spirituala de pana aci, s'a insocitu o sêceta naturala infricosiata, carea a facutu se amortiésca tóta aptîvitata si tendînti'a omenésca mai inalta. — Sê multiamimu ceriului, câ ni-a scapatu cu viétia acestu frumosu institutu de acea infricosiata sêceta!

Insa dloru, pe langa tóta mangaiarea nóstra, nu potemu a nu observà si senti, cumca — am remasu inderetu, si daca am vre sê fimu rigurosi, am potè dice câ — am perdutu unu anu intregu si mai bine d'in viéti'a asociatiunei nóstre. Multu tempu e acest'a, domniloru, candu recugetâmu, câtu de scumpu este tempulu pentru noi, pentru o natiune de seclii scapatata, de seclii leganata in letargiculu somnu alu nepasârii si nesciintiei; candu considerâmu si calculâmu: câtu avemu sê facemu noi romanii pentru ca sê le ajungemu pre cele-l-alte popóre ce de multu au apucatu inainte-ne pre calea culturei si a progresului!

Deci domniloru, in astu-felu de impregiurâri, sê 'ntielege de sine cumca e de neaperata, imperatîva trebuintia, ca — de locu, fâra tóta amanaarea sê începemu, sê ni desvoltâmu si incordâmu tóte poterile — unulu câta unulu si toti la o-l-alta — spre a suplini aceea, cu câtu de unu anu si diumetate amu remasu inderetru.

Spre scopulu acest'a, — incrediendu-se domni'a sa dlu de M. deplinu, cumca zelulu celu cunoscutu si placerea spre sacrificie a poporului nostru peste totu si invetiatiilor lui specialminte, nu va lasà nici un'a d'ntre frumósele teme comune si nemediu-locite ale asociatiunei nóstre nerespeptate si neinaintate, — d'in parte-si cu intentiunea de a ridicà si intemeià védi'a asociatiunei nóstre amesuratu innaltului ei destinu, si totu-deodata de a dà unu impulsu si nutrementu spiriteloru celoru insetate de studîe natiunali, si peste totu de a aduce intr'unu sboru mai repede si mai potînte si curagiosu sentiemintele si tendîntiele natiunale, radimatu pre §-ulu 1. lit. d) d'in statute, — se afla indemnatu a se apucà de o tema ceva-si mai straordenara si mai inalta, carea de multu tempu i s'a nascutu in sùfletu, de multu tempu i ocupa spiritulu, si pentru carea de multu ascépta o ocaștune potrivita.

Onorata adunare! Scopulu celu adevveratu, principalu si finalu alu asociatiunei nóstre — dupa cum trêbue sê-lu cuprindemu noi acel'a cu mintea si cu inim'a, si dupa cum se póte elu deduce si d'in esînti'a statuteloru nóstre — e, si cauta sê fia:

desceptarea poporului romanu d'in somnulu nesciintiei si alu nepasârii;

desceptarea, inaintarea si cultivarea semtiu-lui moralu si natiunalu la poporulu nostru;

desceptarea, si pùnerea in lucrare, si condúcerea poteriloru lui spirituale, — tóte aceste spre

scopulu supremu alu umanitâti, spre **civilisatiune**, adeca spre ajungerea si asigurarea prosperitatii lui morale si materiale.

Procesulu, lupt'a pentru acestu scopu, credu câ nime nu se mai indoiesce, cumca a inceputu; acestu procesu, acést'a lupta decurge la noi, precum bine scimu si sentimu — in tóte sferele vietiei publice — de diecenii, si d'in di in di totu mai seriosu si cu mai mare intensîvitate.

A cercetà prin ce fase a trecutu poporulu nostru de la cea mai insemnata epoca, de la desculecarea sa in Daci'a sub Traianu, — cum a infloritu elu ca colonia italicea, cum si prin ce a decadiutu elu, — cum a fostu elu adese prea aprópe de peritu, si — cum a renascutu elu ca natiune romana in orientu; cum a inceputu elu a se desvoltà, si cultivà, si realisà ca atare — in contr'a tuturoru celoru mai rafinate intrige si celoru mai ne-amice cercustâri, — domniloru, ce studîu póte fi mai fromosu si mai interesantu pentru unu capu romanu àgeru, pentru o inima romana zelósa, pentru unu condeiu romanu bine deprinsu! — si domnii mei, in tempulu de fatia, in pusetiunea nóstra, in luptele nóstre spirituale, ce materia ar potè fi mai démna de studîu, — ce studîu mai nutritoriu de sperantia, — ee sperantia mai incuragiátore de inimele cele amice, si descuragiátore de sùfletele cele ne-amice!

O drama mai minunata, mai marétia, mai interesanta, de câtu sórtea natiunei romane, — asià credemu, câ n'a esitu d'in man'a creatorului. — O sórte mai grea, o esîstintia mai amara, o proba mai lunga ca a romanului, abià se póte sê mai fie fostu ursîta cui-va; si — d'in tóte acestea romanulu a esitu invingatoriu.

Cine se 'ndoiesce, deschida Istori'a, deschida-si ochii, caute impregiurulu seu si — se va convinge.

Ordele cele selbâtece si barbare, cele ce mai multu ca diece secli au trieratu crucisiu si curmedisiu tóte pârtile Dacieloru, — ele au curmatu flórea coloniiloru italice, au cutrupitu cultur'a romana in orientulu Europei, au stensu viéti'a publica a poporului, au impilatu acestu poporu nobilu si gloriosu — pana la pamentu, — dar' esîstinti'a lui si consciinti'a lui romana, caracterulu lui romanu — nu l'au potutu nemici!

Grecismulu, slavismulu, magiarismulu si intru câtu-va si germanismulu, au atacatu de adreptulu spiritulu poporului; cele d'inte, secli intregi i-au calcatu limb'a in picióre; i-au desnatiunalisatu tierele si beseric'a, si nobilimea, si

inteliginti'a, si tóta viéti'a publica, ma au inceputu a fauri plànuri spre a-i desnatiunalisà pana si vetrele si familiile; dar' — tóte 'ndesiertu!

Intrig'a si netoleranti'a religiósa, proselitismulu muhamedanu, calvinii si iesuvitii — cu cele mai dâavolesci mediu-lóce, cu torture cumplite si cu mii de amagele rafinate s'au opintîtu a-i surupà sentiulu si spiritulu celu moralu, consciinti'a cea curata; — multa si mare stricatiune i-a casiunatu; — dar' — in fine — tóte 'ndesiertu!

Popórele conlocuito're, unele ginti venite si primite la noi cu bratiile deschise, secli intregi au conspiratu asupra-ne, ne-au degradatu in propriile nóstre patrie la sórtea de sclavi, ne-au despoiatu de tóte drèpturile umane, ba chiaru prin legi si in fapta ne-au dechiaratu de morti si ingropati pentru totu-déun'a; — nu e elementu giuru in pregiurulu nostru si in mediu-loculu nostru, carele sê se póta laudà câ ni-a fostu amicu, câ n'a lucratu ori intrigatu secli intregi in contr'a nóstra; — ceriulu si pamentulu se pare câ s'au intovarasitu in contra-ne, — dar' — tóte 'ndesiertu!

Ce se dicu despre luptele, si intrigele, si suferintiele cele moderne; — ce despre sacrele incordâri de poderi impreunate ale poporului si intielegintiei nóstre pre campulu fapteloru, si alu politiceii, si literaturei; — ce despre rarulu zelu natiunalu ce se manifestéza pre totu-indeni, despre imposant'a atîtudîne de caracteru ce observâmu in tóte pârtile locuite de romani?!

Romanulu, domniloru, ca finiculu s'a ridîcatu d'in mormentulu seu, si-a scuturatu de pre fatia cenusi'a rusinei, in carea l'a fostu ingropatu ne-amicii, si-a luatú sborulu seu câtra destinulu seu celu inaltu, providentialu, — incetu, cu cumpetu, fâra ura si patîma, fâra frica si sfiala. — Sripitele barbatiloru sei celoru mari, ale martîriloru sei — i-au defiptu si pregatîtu calea; man'a provedîntiei prin mediu-locirea barbatiloru sei celoru bravi si credînciosi 'lu conduce; — elu totu luptandu-se, si totu suferindu, pasiesce inainte pe vediute, pre candu contrarii lui pe vediute repasiescu. Cine va decunósce, cine va cutedià a negà acestu fenomú minunatu — domniloru!

Éca-ve in scurtu schitiatu acea drama impo-santa, acea combinatiune manina a provedîntiei, carea cu graiu de tûnetu striga si anuntia lumei:

Cumca natiunea romana nu e nimicivera in orientu;

Cumca procesulu desvoltârii si inaltiârii ei nu se póte impedeçà mai multu;

Cumca infflorirea si marirea ei sunt asecurate prin conduit'a ei; prin urmare;

Cumca contrariloru ei, vediuti si nevediuti, domestici si straini, nu li remane, de câtu, ca sê capituleze inaintea geniului ei, si sê-i caute si sê-i cultiveze amici'a; in fine

Cumca inaltulu regimu de statu are totu cu-ventulu si interesulu, si imperatîv'a detorintia — de a multumi acést'a brava natiune, de a o sprigini si inaintà in sborulu si lupt'a desvoltamentulu ei, si de a se — radimà pe ea!

In scurtu, onorata adunare, — unu opu literariu, o scriere istorica, carea intemeiata pre adeverulu trecutulu si pre realitatea presîntelului nostru, cu argumintele cele impunátore ale logiceii si matematiceii — sê redîce si sê impintîne spiretulu si încréderea natiunala pre de o parte, éra pre de alta parte sê arete de desierte si sê le descuragieze tóte tendîntiele cele ne-amicee indrep-tate in contra-ne — unu opu ca acest'a, o Istoria cum asi dice a destinelloru, séu a inceputulu, decaderii si renâscerii romanismului in orientu — scrisa intr'o limba câtu de populara si usioru de priceputu, intr'unu stilu dulce si melancolicu, acomodata inimei romanului, tu o ortografia câtu mai sîmpla si usióra, tienendu ea cumpen'a intre legile foneticeii si a le etîmologiei, — asià crèdemu câ ar fi fórte la tempu si de unu folosu si importantia enorma.

Asià dara, domnii mei, ilustr'a familia de M. vi propune prin mine, ca onorat'a adunare generala a asociatiunei nóstre, in sirulu aptivitatii sale presente sê decreteze a escrie numai de câtu concursu pentru unu atare opu istoricu, socotesce cumca ca premiu pentru acel'a, o suma de un'a suta de galbeni imperatesci ar corespunde; éra apoi spre crutiarea fondului asociatiunei pentru cele-lalte multe lipse ale sale, ilust. familia se ofere-sce a luà ea asupra-si pentru asociatiune, solvirea acelei sume.

Dorinti'a acestei familie ar fi, domniloru, ca opulu ce v'a proieptatu, sê nu fie prea voluminosu, pentru ca sê nu fatigeze prea multu pre lectori. Totu-si in privinti'a acést'a nu voiesce a merge mai departe de câtu a-si esprime parerea, ca opulu acest'a sê se cuprinda numai d'intru unu tomu.

Câtra acést'a, dorinti'a familiei de Mocioni ar fi, ca opulu de care e vórb'a, in partea sa precumpenitóre sê se ocupe de tempulu mai nou, de procesulu renâscerii nóstre natiunale, si anume de luptele, episódele, tendîntiele, evenimentele

politice, la cari au luat parte si generatiunea de
adi, urmarindu elu cu o critica nepartiala carac-
teriuulu comportării acelei-a, carele anume dela
1848. încóce. ca unu firu rosiu se protrage prin
toti pasii, si tóte misicările natiunii nóstre.

Asemenea i-ar fi dorintia, ca — de si opulu
acest'a va trebui sê cuprinda intréga romanimea
d'in orientulu Europei, totu-si — fiindu pusetiu-
nea, sórtea, luptele si suferintiele romaniloru d'in
Austri'a — fâra indoiéla multu mai grele, mai in-
teresante si importante, — de Istori'a si sórtea
acestor'a sê se ocupe elu specialminte.

In fine, dorinti'a ar fi, ca opulu ce va aflá
deplinu, corespundiatoriu si se va premiá, sê se
tîparésca si respandésca prin onorat'a acést'a aso-
ciatiune, spre cascigulu moralu si materialu alu
asociatiunei, care cascigu in tóta privintia póte
sê fie fórté insemnatu, daca magistratur'a acestei
asociatiuni va sci îndemná si engagiá pre toti
prédemni membri si asociatiunei la cumperarea,
respandírea, cetírea si apretiuirea lui.

Concursulu ar fi ca sê se publice de câtra
onorat'a asociatiune cu modalitatea usitata in
astu-felu de càsuri. Socotímu câ unu terminu de
unu anu de dile nu ar fi prea multu pentru tem'a
de materia si insemnetatea mai susu atinsa; ba
crédemu câ daca pana la venitórea nóstra adu-
nare generala in ori-ce chipu s'ar manifestá lip-
s'a, terminulu de unu anu ar mai poté fi si pro-
lungitu.

Programulu opului intentiunatu crédemu câ
s'a desfasiuratu mai in susu destulu de chiaru;
cu tóte acestea Ilustritatea sa dlu Andreiu de
Mocioni va fi bucuros paratu a dà tuturoru ace-
lor'a ce voru senti capacitatea si vor avè voi'a
de a se apucá de acést'a lucrare, ori-ce desluciri
mai de aprópe si a li servi cu unele date si do-
cuminte, de a câroru esistintia prea putieni vor
fi si sciindu.

Totu DȘa 'si reserva pentru cea mai de

aprópe adunare generala a face propúnerele de
lipsa in privinti'a barbatiloru ce vor avè a formá
o comisiune d'in partea asociatiunei spre a cen-
surá si dejudecá valórea opuriloru de concursu,
si in privinti'a reguleloru de cari vor avè a fi
condusi acei censori la functiunea loru.

Asemenea 'si reserva domni'a sa, a face la
tempulu seu propúnerele recerute si a pune pre-
miele cuvenite pentru traducerea si tîparirea
opului celui premiatu in limbele lunei mari si
culte. —

Acestea d'in insarcinarea, si in numele, si
dupa planulu domniei sale propunendu si desfa-
siurandu, rogu d'in parte-mi pre onorat'a adunare
ca incuviintandu acést'a propúnere, sê binevo-
iéscá a si luá la protocolu, si a insarciná pre on-
ratulu dîrectoratu cu neintardiat'a ei púnere in
lucrare.

Acést'a propunere primindu-se de câtra
adunarea generala in totu cuprinsulu seu cu una-
nimitate de voturi si pe lenga manifestarea celei
mai vie multiamiri câtra ilustr'a familia de Mo-
cioni, pe temeiuulu si in urm'a conclusului aduna-
rei generale d'in aceea-si di sub nrulu 9, subsem-
natulu dîrectoratu escrie concursu pentru unu
opu istoricu dupa programulu mai susu desfasiu-
ratu, incependu dela 1. Diecemvre 1864. pe unu
anu. cu acelu adausu, ca opurile de concursu cu-
ratu si legibilu scrise, si provediute cu o devisa,
pe langa o epistola sígilita si provediuta cu ace-
ea-si devisa, si in launtrulu seu cuprindendu
numele autorului, sê se tramita câtra acestu dî-
rectoratu.

Datu d'in siedinti'a tienuta in Aradu in 17/29.
opt. 1864. — amesuratu decisului Nr. 8.

Dîrectoratu asociatiunei rom. natiu-
nale d'in Aradu pentru cultur'a popo-
rului romanu.

Cununa de varietâti.

(*) Comunitatea jidana d'in Posionu are
datina a presentá Mai. Sale Imperatului dóna gâsce grase
la diu'a lui Santu-Martinu in fiesce-care anu. In anulu
acest'a inca facura presentulu acest'a; si numai pentru
raritatea grasímei gâsceloru o amintímu; un'a erá de
unu greumentu de 16, ceea-l-alta de 14. pundi. Gâscele
le presentéza ciupelite asiá de finu încátu nici prin micro-
scopiu nu se póte vedé pe densele vr'o péna séu radecina
cátu de mica, si ca sê nu se franga nici de câtu, le tramitu

anume prin unu omu pedestru, — in numele Comunitatii
intrege.

(*) Imperatulu Rusiloru Alesandru a pe-
trecutu in Nizza, cu Maiestatea Sa imperatés'a si cercetá
adese institutele publice d'in Nizza, si mai alesu la Tea-
tru mergeá mai totu-déun'a. Intr'o bucata intitulata „Le
boureau de Crânes“ fiindu de fatia si Imperatulu, — unu
teatristu, candu trebuia sê vorbésca despre inghiatiarea
násuriloru in Rusi'a, d'in respectu câtra Maiest. Sa, a

disu : „o spunu pe sùfletu câ tôte nàsurile au inghiatiatu in — Spani'a.“ Placerea si aplausulu fresce fu mare; in sa mai bine a risu si a aplaudatu Imperatulu insu-si.

(*) Unu doctoru in dreptu d'in Vien'a si o fetitia totu de acolo se iubirea de doi ani cu cea mai mare credin'ia. Parintii s'au convoitu in amorea lor, si de-abia asceptau sê-i véda odata legatuiti si binecununtati de câtra preotu. Ce e caus'a totu-si de nu s'au cununatu, cu tôte câ partile interesate s'au convoitu? Nimica alt'a, decâtu numele amorosiloru, fiindu câ pre elu chiamandu-lu *Frankfurter*, (carnatiei de Frankfurt) éra pre ea *Kren*, (hireanu) nu au voitu sê se rida totu orasiulu de ei cu ocasiunea vestiriloru; pentru acea dara amantele fericitu trebuiã sê-si dee recursulu pentru dobândirea licentiei de a-si stramutã numele, ce pe langa rapedimea „Instanzenzugului“ nemtiescu numai la doi ani si-o potù castigã. Asiã i-se scrie d'in Vien'a unui jurnal magiaru. Deu aci inca s'ar fi potutu dice cu totu dreptulu: *Frankfurter mit Kren!*

(*) In teatrulu d'in Tuzo, in Sicilia, s'a intemplatu o nenorocire mare. Tocmai candu erã sê se incépa producerea, se rùpsera dóua renduri de Loge, d'intre ruinele câror'a scósera dóua cadavre si vr'o 16 — 18 raniti mai greu seu mai usioru.

(*) Dumás betranulu, acestu romantieru fertilu si renumitu francesu a lucratu in decursulu aloru 20. de ani pe fie-careã di câta 10. óre, edandu in urma-rea acesteã vr'o 400. de romanuri si vr'o 25. de drame. Afara de díurnele mare a autorului, d'in lucrulu acest'a a resultatu 18. milióne franci ca spese pentru papiru, típariu si altele de soiulu acest'a. Acea inca au calculatu-o unii, cumca Dumas in urmarea aptívitãtii sale a datu ocasiune pentru a se potè sustienè 2497. de ómeni. — Dar' óre unu autoru romanu la câti ar potè dà astu-feliu de ocasiune pentru de a se potè sustienè? — Ast'a e o intrebare atãtu de sióda, in câtu ca sê o preceptu trebue sê întrebãmu, câ óre candu va avè unu autoru romanu elu însu-si unu díurnu câtu de modestu?

(*) Scandalu teatralu. Madam'a Borghese o actrice la oper'a d'in Lille erã atãtu de nenorocósa, in câtu nu poteã sê-si castige favórea publicului nici de câtu. Insa cu tôte aceste dírectorulu teatralu, care traia cu ea in o relatiune íntíma, 'i dedeã totu rolele principale, pana ce mai pe urma vediu publiculu, câ trebue se întrevina elu însu-si; deci dara, candu pasi madam'a pe bina, incepura toti a fluierea, éra aplaudantii platíti o aplaudau, la ce publiculu respunsa cu unu fluierau si mai generalu Borghese probã mai de multe-ori sê-si incépa ari'a, in sa nu poteã d'in caus'a larmei. Dírectoriulu teatrului deci merse in teatru intre publiculu ascultatoriu, séu mai bine nepaciutoriu, si lovi pe unu domnu ce se gatiã sê fluiere asiã de tare, in câtu acel'a sangerandu cadiu la pamentu. Dírectoriulu, ce e dreptu, scapã d'in man'a publicului infuriatu; in sa pentru acea totu-si 'lu va invetiã tribunululu criminalu — unde e acusat — sê nu fie asiã de infocatu amorisatu. Deci este de lipsa, ca foculu amorului sê fie stensu câta odata cu moderatiune, si sange rece.

(?) La diu'a mortiloru ca anu asiã si estu-tempu a peregrinatu o multime grandiósa de ómeni câtra mormintele „Kerepes“ unde sér'a luminele aprinse, lenga fie-care mormentu, formau o mare de focu, voindu a in-semná, câ foculu amorului câtra cei morti s'a stensu de multu in peptulu celoru vii; câci putieni sunt cei ce nu-

mai ca sê planga pre mortii sei iubiti, cercetéza mormintele in diu'a acést'a, — cea mai mare parte a mersu pentru destrãgere séu petrécere; aci d. e. lenga unu mormentu de marmore, care anóta intre valurile floriloru miosótore, ingenunchéza o veduva cu ochi lacrimatori, 'si radica ochii in susu câtra ceriu, in cepe a si plange numai ca cei presinti sê o compatímésca totu mai tare, si atuncea vine unu *dandy* necunoscutu unu domnisoru „N'am nimicu,“ graesce cuvinte dulci mangaitóre veduvei, si ea se radica abia, si intre vaetãri sfasiatóre de inima trece mai de parte la caret'a ce o ascépta la pórtã si se duce cu ténerrulu necunoscutu in bratiile fericirii! Astu felu chiaru si diu'a acést'a serbata in onórea si memori'a celoru morti, este conturbata de cei fatiarnici, si patati la inima! — Vediuramu si vre-o dóua morminte nu prea de multu sepate, sub a câroru glie reci zacu dóua inime romane si nobile, visandu in pace aci in strainetate departe de pamentulu locului de nãscere. Câta o cununa símpla de flori próspete anuntia cu tóta medestí'a, câ in Pest'a mai sunt inime nobile, cari compatímescu mórtea dorerósa a denselor; amendóua au fostu natiunaliste demne de barbati veduviti, si totu-deodata mame bune si partínitóre a teneriei romane. Fie-le tieren'a usióra!

(?) Literatii romani ar face bine, daca d'in lucrãrile lor, ce iesu de sub típariu ar tramite totu-déun'a unu esemplariu la tôte jurnalile romane, ca asiã cetíndu-le, sê le si póta recomandã publicului cetítorin. Celu putienu ast'a o-ar cere atãtu interesulu autoriului câtu si a publicului romanu; câci de câte-ori se 'ntempla, câ atare carte de folosu se publica numai intr' unu jurnal, care nu-lu are totu insulu, si asiã nu scie nimic'a despre esirea operatului respectivu? Apoi de alta parte si convenintí'a ar aduce cu síne, ca cei ce poftescu a li se publicã cól'a de prenumeratiune in atare jurnal, totu-deodata sê si tramita unu esemplariu acelei redactiuni, ca acést'a sê arete cetítoriloru sei, câ cartea publicata a esitu de sub típariu, si câ merita partínire caldurósa, daca acee corespunde scopului si lipselorú nóstre.

(?) O massa de crinoline va esi in lumea mare peste putienu d'intr'o fabrica in Lion. Unu fabricantu adeca a primitu dela unu negutiatoriu 300,000. kilograme (600,000. Pfti.) de cêrcuri d'in otielu, si este insaricínatu a le íntrebuintia spre crinoline. — Totu acel'a-si negutiatoriu in Paris vinde peste anu 600,000. kilograme astu-feliu de cêrcuri; si daca fie-careã femee d'in Franci'a va íntrebuintia la anu numai o kilograma de otielu, si daca presupunemu dupa datele statisticeã, câ in Franci'a se afla 12. milióne de femei, — atunci potemu dice, câ numai in Franci'a femeile pórtã cu síne 12. milióne de kilograme, séu 24. milióne Pfti. de otielu. — Ce paguba mare pentru industria câ nu pórtã si barbati atare forma de crinolina!

(?) Orcanu ne mai auditu a fostu nu de multu in Kalkuta, care luã viati'a dela vr'o 12,000. de ómeni; celu putienu asiã o cetímu intr'o depesie telegrafica d'in Kalkuta comunicata intr' unu jurnal nemtiescu d'in Pest'a.

(*) Standardu turcescu pe tiermurile Buda-Pestei. Decandu a incetatu domni'a turcésca in Ungari'a, nu s'a mai vediutu pe aici standardu turcescu. Acuma in sa de vr'o trei dile flútura unulu pe vaporulu „Kilis Balluck,“ ce s'a debarcatu in portulu celu nou alu Dunãrii.

(*) Daru fromosu. In dilele aceste s'a intem-

platu, — spune Presse — daruirea unui capitalu de 10,000 fl. pentru societatea intemeiata pentru ajutoriulu scrietoriloru numita „Swatobor“ d'in Prag'a, si acést'a daruire s'a facutu d'in partea unui barbatu anonimu d'in clas'a industriasiloru cu unic'a conditiune de a i se dà d'in interese pe totu anulu câtã 400 fl. pana ce va trai, remanendu dupa mórtea lui si acesti'a in despusetiunea numitei asociatiuni. Éta dara — dice unu diurnalu boemu „Hlas“ — o proba eclatanta, cumca spre fapte maretie nu se recere origine nobila; câci modestulu daruitoriu prin daruirea acést'a ni dede celu mai eclatantu documentu, cumca numai nobléti'a inimei face nobilime adeverata! — Sunt si intre romani destuli de sclintiti la minte, cari inca si asta-di sunt falosi cu nobilimea loru scrisa pe pele de cane, pe candu inim'a loru e desiérta fãra de a pastrã in peptulu loru vr'unu sentiu nobilu nici fatia cu conatiunaliu sei, pre cari i despretiuescu si asta-di. Dómne iérta-le, pentru câ nu sciu ce facu.

**Contribuiri pentru infântiarea fondului spre ajuto-
rarea juristiloru lipsiti d'in districtulu
Fogarasiului.**

(Urmare.)

14. Prin Reverendissimulu Domnu Andrea Liviu Lugosiu dela DD. Ilust. D. Episcopu Dr. Alesandru Dobr'a 2 fl., Jov'a Popoviciu 1 fl. 50 kr., Vas. Stoianu 1 fl., Julianu Janculescu 1 fl., Stef. Moldovanu 1 fl., Mich. Nagy 1 fl., Andrea Liviu 1 fl., Joane Olteanu 1 fl., — Sum'a 9 fl. 50 kr.

15. Prin Dlu conceptistu gub. J. B. de Leménéi dela DD. d'in Pest'a: Sîmione Popovici septemvir 2 fl., Sigismundu Poppu 1 fl. 50 kr., Mihali consil. gub. 1 fl., Babesiu 1 fl. 50 kr., Redactiunea umoristului 1 fl. — Sum'a 7 fl.

16. Prin Dlu jude tract. Georgiu Fogarasi d'in cerculu Venetiei dela DD. Caballinyi 1 fl. 50 kr., Nagy Josef 1 fl. 50 kr., comun'a Cucuiulat'a 2 fl., A. Leabu 1 fl., J. Cirica 1 fl., comun'a Lipsia 3 fl., G. J. Chitia 1 fl., Al. Stroia 1 fl., George Boieru 1 fl., com. Coman'a inf. 3 fl., G. P. Grideanulu 1 fl., G. P. Rosiu 1 fl., com. Coman'a supr. 3 fl., Juon N. Francu 1 fl., Ioane Halmagianu 1 fl., George M. Popu 1 fl., Moisa Joanu 1 fl. 50 kr., com. Pereu 3 fl., George Canj'a 1 fl., Daniel Mesco 1 fl. 50 kr., com. Veneti'a inf. 3 fl., George Stoica Mirea 2 fl., Ioane Stoica 1 fl. 50 kr., com. Gridu 3 fl., com. Sercaia 1 fl., com. Veneti'a super. 3 fl., Nistor Pop'a 1 fl., Fr. Hertiumu 1 fl., Ioane Hertiumu 1 fl. 50 kr., com. Persiani 3 fl., Ioane Cinteã 1 fl., George de Comaniciu par. 1 fl., Nicolau Tataru 1 fl., Dumitru Savu 1 fl. — Sum'a 56 fl.

17. Prin Dlu jude cerc. Strimbu d'in tractulu Branului dela DD. Jacobu Balcasiu 1 fl. 50 kr., Georgiu Dragosiu 1 fl. 50 kr., Ioane Balcasiu 1 fl. 50 kr., Jacobu Zoic'a 1 fl. 50 kr., Ioane Podariu 1 fl., Georgiu Pop'a 1 fl., Franciscu Meldt 3 fl., Ioane Popescu

1 fl. 50 kr., Ioane Gramada 1 fl., Ioane Stefanu 1 fl., Ioan Scortia 1 fl., Zachei Angel 1 fl. 50 kr., Moisa Scorneic'a 1 fl., Ioane Vladu 1 fl. 50 kr., Franciscu Banciu 1 fl., George Pandrea 1 fl. 50 kr., Simion Tamasiu 1 fl., Ladislau Clocotianu 1 fl., Ioan Taj'a 1 fl., Ioane Duvlea 1 fl., Georgiu Mosioiu 1 fl., Nicolae Comsi'a 1 fl., Andreiu Danu 1 fl., Ioan Niscovu 1 fl., Miron Moldovanu 1 fl. 50 kr., Nicolae Guguianu 1 fl. 50 kr., Todor Comsi'a 1 fl., Ioane Garoiu 1 fl., Nicodim Danu 1 fl., Vladu Stravoiu 1 fl., Bratu Tipeiu 1 fl., Stanu Colesiu 1 fl., Ioane Tipeiu 1 fl., Ioane Metianu 1 fl. 50 kr., Ioan Danu 1 fl., Ioane Comsi'a 1 fl., Constantin Ioanoviciu 1 fl., Hermann Reich 1 fl., Nicolae Festila 1 fl., Ioane Dusieriu 1 fl., George Strimbu 1 fl. 50 kr., Anastasiu Belgazoglu 1 fl. 50 kr., Ioane Ratz 1 fl. 50 kr., Nicolae Grozea 1 fl. 50 kr., Jug'a Puscariu 1 fl., Ioane Puscariu 1 fl. 50 kr., Moisa Cojanu 1 fl., George Badescu 1 fl., Ioane Lungu 1 fl., Nicolae Balea 1 fl., Ioane Ferencz 1 fl., Ioane Balea 1 fl., Ioane Tãtulea 1 fl., Ioane Mosioiu 1 fl., Nicolae Monoiu 1 fl., Bucuru Enescu 1 fl., Bucuru Ioanoiu 1 fl., Ioane Perbuu 1 fl., Georgiu Garbaci'a 1 fl., Bucur Garbacia 1 fl., Georgiu Lolu 1 fl., Ioane Bancila 1 fl., Nicolae Taja 1 fl., Constantinu Tise'a 1 fl., Georgiu Ciurea 1 fl., Iosifu Mosioiu 1 fl., Moisa Ciurea 1 fl., Zenofia Enescu 1 fl., Nicolae Bancila 1 fl., Georgiu Ceposu 1 fl., Ioane Ceposu 1 fl., Nicolae Arisianu 1 fl., Georgiu Cojanu 1 fl., Bucuru Cojanu 1 fl., Bucur Coc'a 1 fl., Alex. Roncianu 1 fl., Stanu Bancila 1 fl., Ioane Hamzea 1 fl., Nicolae Puscariu 1 fl., Michaiu Milescu 1 fl.

Maria de Lemeni.

(Va urmã.)

 Dorindu ca on. publicu romanu câtu mai usioru sê-si póta casciga portretulu lui **Ionu Dragosiu**, ne-am detiermuritu a nu urcã pretiulu ce l'am fostu defiptu pentru on. prenumeranti ai nostri, de aceea portretulu acést'a se pôte primi dela subscris'a Redactiune pe hartia velina cu 1 fl. v. a. ér' pe hartia chinesésca cu 1 fl. 50 kr. v. a. Ne rogãmu ca domnii negutiatori, cari dorescu a avè mai multe esemplarie spre vindere pe lenga rabatulu indatenatu, — sê binevoésca a ne cercetã prin epistole francate.

Redactiunea.

 Mai spùnemu inca odata pentru totu-déun'a, câ epistolele de reclamare nu se tímbréza. **Red.**

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: **IOANICHIU MICULESCU.**

==== **Mai avemu putine esemplare d'in anulu trecut.** ====

Cu típariulu lui: **EMERICU BARTALITS.**